

УДК 343.985

DOI: 10.31733/17-03-2023-394-395

Олена СОЛДАТЕНКО

професор кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОРУЧЕННЯ ЯК ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ТА ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ І ДІЗНАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Ефективне, об'єктивне, неупереджене та всебічне розслідування кримінальних правопорушень – це запорука діяльності окремих суб'єктів кримінального провадження, серед яких, відповідно до Кримінально процесуального кодексу України (далі – КПК) є прокурор, керівник органу досудового розслідування, керівник органу дізнання, слідчий, дізнавач, працівники оперативних підрозділів. Чітка система діяльності зазначених суб'єктів, які залучаються до кримінальної процесуальної діяльності є однією з характерних елементів визначення кримінального процесу. Взаємодія вказаних суб'єктів чітко визначена кримінально процесуальним законодавством та унормована його положеннями. Основною формою взаємодії працівників оперативних підрозділів та слідчих/дізнавачів є доручення. Доручення оперативному підрозділу – це вказівка уповноваженого суб'єкта працівникам відповідного оперативного підрозділу на проведення слідчих, в тому числі негласних розшукових дій, які можуть бути здійснені такими працівниками. Слідчий органу досудового розслідування уповноважений доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам [1]. Такими ж повноваженнями, відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 40-1 КПК, наділений і дізнавач.

Доручення, як форма взаємодії між оперативними підрозділами та органами досудового розслідування й дізнання є одним з основних напрямків підвищення рівня ефективності та оперативності здійснення досудового розслідування та забезпечення виконання завдань кримінального процесу. Така практика надає змогу сконцентрувати сили і засоби на наявних, поточних та найбільш актуальних потребах досудового розслідуванні (наприклад, проведення окремих процесуальних дій одночасно). Форма такої взаємодії саме між оперативними працівниками та слідчими/дізнавачами є цілком обумовлена та обґрунтована взаємопов'язаністю сутності слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукової діяльності в цілому, до такого висновку можемо прийти врахувавши вичерпність суб'єктів кримінального процесу з боку обвинувачення, відсутності в даному колі суб'єктів дільничних офіцерів поліції, які не є суб'єктами ні слідчих (розшукових) дій, ні оперативно-розшукової діяльності. А тому виконання процесуальних дій дільничними офіцерами поліції призводить до визнання доказів, отриманих в ході таких дій, недопустимими. Під час виконання доручень взаємодія слідчого та оперативного підрозділу повинна відповідати двом основним умовам: це чітке розмежування функцій взаємодії і взаємна погодженість рішень і дій слідчого та оперативного підрозділу [2, с. 56]. В процесі здійснення досудового розслідування оперативні працівники, слідчі, дізнавачі утворюють єдину систему, але завдяки наявності подібного механізму розподілу повноважень підвищується рівень мобільності та швидкості здійснення розслідування кримінальних правопорушень.

Окрім наявності позитивного аспекту такого як оперативність та ефективність здійснення досудового розслідування постає й проблема зловживання слідчим/дізнавачем своїми повноваженнями, коли доручення містять вказівки щодо проведення окремих слідчих (розшукових) дій, які можуть бути здійснені безпосередньо слідчим/дізнавачем, але через наявність інструменту «перекладання» таких повноважень на оперативного працівника слідчий/дізнавач розвантажує себе, іноді й не в інтересах досудового розслідування, а у деяких випадках і для того, аби перекласти відповідальність за проведені слідчі (розшукові) дії на оперативного працівника. При цьому відповіді про виконання доручень слідчого оперативним підрозділом в окремих випадках мають вигляд формальної

відповіді, про що свідчать наявні в матеріалах досудового розслідування фрази, які в більшості випадків будуються на конструкції словосполучення: «не виявилось / не представилось можливим...» [3, с. 80]. В наданому дорученні має бути чітко зазначено, що саме оперативний працівник має встановити в ході проведених дій, а головне, щоб здійснені дії мали на меті встановлення інформації, здійснення дій, які безпосередньо стосуються даного кримінального провадження, та якими можуть бути встановлено відомості отримані оперативником в інтересах кримінального судочинства. Слідчий/дознавач має розуміти, що надання доручення оперативному працівнику має місце тільки в тому випадку, коли проведення таких дій реально обґрунтовані необхідністю прискорення розслідування кримінального правопорушення чи у випадку розуміння того, що оперативний працівник є більш компетентним у тій чи іншій сфері та здатний більш якісно та широко здійснити певний комплекс заходів, результатом якого є отримання відомостей, доказів, що мають відношення до даного кримінального провадження.

Аналізуючи вищевикладене в нашому дослідженні можемо прийти до висновку, що наявний механізм надання доручень оперативним підрозділам є дієвими інструментом ефективною взаємодією оперативних працівників зі слідчими/дознавачами, які на момент досудового розслідування утворюють спільну правоохоронну систему, метою якої є об'єктивне, неупереджене та всебічне розслідування кримінальних правопорушень та виконання завдань кримінального процесу в цілому. Варто враховувати й те, що окрім ефективності такого механізму є й діаметрально протилежний бік, який полягає у зловживанні слідчими/дознавачами своїми повноваженнями та «перекладання» своїх обов'язків на працівників оперативних підрозділів. А взаємна погодженість дій слідчого, дознавача з оперативним працівником є запорукою ефективності здійснення досудового розслідування.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Климчук М. Виконання доручень, як форма взаємодії слідчих та оперативних підрозділів у кримінальному провадженні. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 1. С. 54-58.

3. Абрамський С. С., Юхно О. О., Лук'яненко Ю. В. Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2017. 152 с.

УДК 343.985.1

DOI: 10.31733/17-03-2023-395-397

Світлана ТЩЕНКОВА

професор кафедри
криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Створення ґрунтовної системи криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень потребує від працівників слідчих підрозділів Національної поліції України обов'язкового вивчення наукових доробок і дослідження оперативної та судово-слідчої практики стосовно різних категорій протиправних діянь для формулювання найбільш ефективних способів і методів його застосування. У той же час планування й організація досудового розслідування є невід'ємними складовими будь-якого кримінального провадження, адже ефективність процесуальних дій і досудового розслідування в цілому буде залежати від зазначених аспектів.

Відповідно до положень чинного КПК України, розслідування будь-якого кримінального правопорушення можливе лише в межах здійснення досудового розслідування, і до того ж, після внесення прокурором, слідчим, дознавачем відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Відомості про кримінальне правопорушення